

N:o 57.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 April 1872, kl. 1 e. m.

Memorial, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande beräkningen af statsverkets inkomster.

(I. A.)

Sedan Stats-Utskottet erhållit del af Kamrarnes beslut i anledning af Utskottets Utlåtande N:o 17, angående beräkningen af statsverkets inkomster, och det såsom bilaga (Litt. A.) dervid fogade särskilda utlåtande, i anledning af väckt motion angående upphörande af mantalspenningarne, får Utskottet här framställa de förslag till voteringspropositioner, hvartill berörda beslut funnits föranleda.

1:o) I afseende å mantalspenningarne, hvilka uti den nådiga propositionen om statsverkets tillstånd och behof af Kongl. Maj:t beräknats till 575,000 R:dr, hade Utskottet uti sistberörda särskilda utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att den hittills under benämningen mantalspenningar utgående afgift skulle från och med år 1873 upphöra, och således inkomsttiteln "mantalspenningar" ur riksstaten uteslutas.

Första Kammaren har afslagit denna hemställan och beslutit, att inkomsttiteln *mantalspenningar* skulle i riksstaten upptagas till det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp 575,000 R:dr. Andra kammaren åter har Utskottets hemställan bifallit.

För denna frågas afgörande får, med stöd af 69 § i Regeringsformen och 65 § i Riksdags-ordningen, Utskottet föreslå följande voteringsproposition:
 "Den, som vill, att inkomstiteln mantalspenningar skall i riksstaten upptagas till det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp 575,000 R:dr, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att den hittills under benämningen mantalspenningar utgående afgift skall från och med år 1873 upphöra, och således inkomstitelu "mantalspenningar" ur riksstaten uteslutas."

2.o) Enligt 17:de punkten af inkomstbetänkandet hade Utskottet, lika med Kongl. Maj:t, ansett *jernvägstrafikmedlen* för år 1873 kunna upptagas till 8,450,000 R:dr. Denna punkt är af Andra Kammaren bifallen, hvaremot Första Kammaren beslutit, att nämnda medel skulle beräknas till ett belopp af 8,000,000 R:dr.

Då alltså äfven denna fråga torde böra genom omröstning afgöras, föreslår Utskottet i sådant hänseende följande voteringsproposition:

"Den, som vill, att jernvägstrafikmedlen för år 1873 upptagas till 8,450,000 R:dr, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att *jernvägstrafikmedlen* skola beräknas till ett belopp af 8,000,000 R:dr."

Stockholm den 15 April 1872.

På Stats-Utskottets vägnar:

Arvid Frson Possé.

Reservationer:

vid 1sta punkten (angående mantalspenningarne):

af Herrar *F. Brusewitz, C. Petre, C. E. Casparsson, C. E. Ekman, Friherre C. J. A. Skogman, E. af Klint, Friherre J. Stjernblad, Grefve C. Beck-Friis, Friherre F. von Essen och R. Montgomery Cederhielm*, hvilka såsom sin mening åberopade ett förslag till utlåtande, så lydande:

„I afseende å mantalspenningarne, hvilka uti den nådiga propositionen om statsverkets tillstånd och behof af Kongl. Maj:t beräknats till 575,000 R.dr, hade Utskottet uti sistberörda särskilda utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att den hittills under benämningen mantalspenningar utgående afgift skulle från och med år 1873 upphöra, och således inkomstiteln „mantalspenningar“ ur riksstaten uteslutas.

Första Kammaren har afslagit denna hemställan och beslutit, att inkomstiteln *mantalspenningar* skulle i riksstaten upptagas till det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp 575,000 R.dr. Andra Kamraren åter har Utskottets hemställan bifallit.

Enär Kamrarnes sålunda fattade olika beslut hvarken kunna, jemlikt 63 § Riksdags-ordningen, med hvarandra sammanjemkas eller röra en fråga af den beskaffenhet, att, jemlikt 69 § Regeringsformen och 65 § Riksdags-ordningen, de särskilda besluten skulle göras till föremål för omröstning inom Kamrarne, har alltså, på grund af stadgandet i sista momentet af 63 § Riksdags-ordningen, frågan om mantalspenningarnes indragning för denna riksdag förfallit; och då vid sådant förhållande denna inkomstitel kommer att i riksstaten bibehållas, men frågan om det belopp, hvartill mantalspenningarne skulle för år 1873 beräknas, ännu icke varit föremål för Andra Kamrarnes pröfning, får Utskottet, som i sitt förra utlåtande redan anmält, att Utskottet emot det af Kongl. Maj:t för ifrågavarande inkomstitel föreslagna belopp icke haft något att anmärka, hemställa,

att Andra Kamraren måtte godkänna upptagande af inkomstiteln „mantalspenningar“ till det af Kongl. Maj:t föreslagna, af Första Kamraren redan gillade belopp af 575,000 R.dr.“

af Herr Grefve *L. af Ugglas*: „Emot Stats-Utskottets beslut att föreslå gemensam omröstning med anledning af de båda Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om mantalspenningarnes utgörande nedlägger jag min reservation.

Mer än en gång hafva inom representationen försök gjorts att uppställa Riksdagens *uteslutande* rätt att bestämma äfven öfver de ordinarie statsinkomsterna, men denna rätt har hittills alltid blifvit underkänd. Såsom stöd för densamma har man

åberopat dels 57 § uti Regeringsformen, så lydande: "Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen allena", dels framhållit hvad som uti Regeringsformens 69 § stadgas för de fall, då Kamrarne fatta stridiga beslut uti frågor rörande "statens reglerande." Emot på dessa grunder stödda påståenden vid 1834 års riksdag — och hvilka nu upprepas — uppträdde uti Upsala Korrespondenten den 14 Maj 1834 f. d. Landshöfdingen Hans Järta, en af 1809 års mest framstående män, Sekreterare uti Konstitutions-Utskottet under en del af 1809 års riksdag, författare (till hufvudsaklig del åtminstone) af Regeringsformen — hvilkens ord i fråga om bedömande af denna Regeringsforms anda och mening sålunda måste tillmätas betydande vikt. Han påminner i första rummet derom, att man icke ifrån den 57 § får afstympa dess trenne slutord, *) och påpekar dessas historiska betydelse, den nemligen att icke, såsom i forna tider ofta skett, genom beslut på provincialmöten, beskattningsrätten skulle kunna ifrån Rikets Ständer ledas. Han framhåller ytterligare, att "det *sorgfälligt valda ordet "utöfvas"* tillkännagifver, att denna § handlar om *sättet* huru skatter kunna beviljas utan att ännu bestämma *vidden* af den makt som den tillerkänner Rikets Ständer, att, såsom svenska folkets härutinnan allena lagliga ombud, detsamma beskatta." Han tillägger slutligen, att ordet *beskatta* väl hittills aldrig varit användt i betydelsen af att upphäfvä den beskattning som af ålder utgjort statsverkets ständiga inkomst.

Rörande *sättet* för utöfvande af Rikets Ständers beskattningsrätt hänvisar samme författare till efterföljande §§ af Regeringsformen. Granskar man dessa, framstår obestriddigen att, då man väl ej kan vilja påstå, att Konstitutions-Utskottets sekreterare och de många utmärkte män som suto uti Utskottet saknade hvarken begrepp om svenska ords betydelse eller förmåga att klart återgifva sina tankar, dessa paragrafers ordalydelse omöjligen kan sammanstå med den tolkning man velat gifva åt orden "Statens reglerande" uti 69 § Regeringsformen, uti hvilka ord man söker inbegripa hvarje Riksdags *uteslutande* rätt att äfven om de ordinarie inkomsterna förordna.

Om detta varit grundlagens mening, om dessa ord skolat uttrycka annat eller mera än den statsbrist, som uppstår, sedan ifrån de beslutade statsutgifterna de ordinarie statsinkomsterna blifvit frändragna, tror man väl, att grundlagsstiftarne, dessa män, som uti sitt memorial af den 2 Juni 1809 gifvit sig sjelfva det vitsord, att "svenska folkets rättighet att genom Rikets Ständer

---

*) 57 §:s ursprungliga lydelse var följande: "Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Rikens Ständer allena på *allmän Riksdag*." Dessa trenne sista ord utgingo 1866 — troligen för att undvika att återupprepa ordet riksdag. Att man emellertid icke vid denna utslutning förbisåg dessa ords betydelse, synes derutaf att till paragrafen lades ett nytt moment, angifvande den beskattningsrätt som kunde tillkomma enskilda kommuner.

sig sjelft beskatta af Utskottet blifvit sorgfälligt iakttagen“, icke skulle hafva ansett nödigt att uti 59 § stadga skyldighet för Konungen att föreslå sättet att genom ordinarie inkomster och bevillningar fylla hvad staten kan erfordra — i stället för att blott föreskrifva, att Konungen skall föreslå sättet “att genom bevillningar fylla hvad staten kan *utöfver de ordinarie inkomsterna* erfordra“; tror man väl att uti 62 och 64 §§ till de extraordinarie utlagor och bevillningar som Riksdagen sig åtagit och anslagit, icke de ordinarie inkomsterna blifvit lagda; tror man väl slutligen att grundlagsstiftarne icke skolat äfven på de ordinarie inkomsterna tryckt den anslagsprägel som 61 § åt bevillningarne gifver.

Flera andra paragrafer uti Regeringsformen skulle kunna till stöd för min åsigt anföras, men jag vill endast ytterligare tillägga: att om under “statens reglerande“ skulle innefattas Riksdagens rätt att fritt öfver de ordinarie inkomsterna förfoga, 3:dje momentet af 109 § — det enda ställe uti Regeringsformen der de ofvan citerade orden utom 69 § återfinnas — kunde göras fullkomligen betydelselös till följd af den brist uti statsregleringen, som skulle uppstå, derest före Riksdagens afslutande en eller flera af de ordinarie inkomsterna blifvit nedsatta eller borttagna.

Uti sitt svar på en anmärkning som Borgare-ståndet gjorde emot den föreslagna lydelsen af 62 § Regeringsformen — uti hvilken § nämnda Stånd önskade utförligare föreskrifter intagna — yttrar 1809 års Konstitutions-Utskott: “I Regeringsformen - - - - torde öfverflödig vidlyftighet böra undvikas och blott grundprinciperna finnas för de ärenden, hvilka Riksdags-ordningen utförligare afhandlar.“ Följer man denna hänvisning, så finner man att emot den 69 § i Regeringsformen svarar 65 § i Riksdags-ordningen. Vi känna alla dess lydelse; och märkligt samt, enligt min uppfattning, afgörande är här, att då 65 § Riksdags-ordningen uti ett enda ord “bevillning“ sammanförer hvad om voteringar i bevillningsfrågor §§ 69 och 71 uti Regeringsformen bestämma, samma § deremot sönderdelar 69 §:s stadganden om “statens reglerande“ och såsom föremål för gemensam votering endast uppställer statsutgifterna.

För att icke åt denna reservation gifva tröttande vidlyftighet vill jag endast med några ord beröra den behandling, som föregående Riksdagar, allt ifrån 1809, gifvit åt frågor om förändring uti de ordinarie inkomsterna. Vid samma riksdag 1809—1810, då Regeringsform och Riksdags-ordning bestämdes — en Riksdag, som väl måste hafva vitsord i afseende på dessa grundlagars anda och mening — beslutade Rikdens Ständer, för deras del, att lediga och framdeles ledigblifvande kungs- och kungsladugårdar skulle till skatte försäljas, och detta beslut anmäldes “till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och stadfästelse.“ (Sanktion vägrades och frågan om försäljning förföll.) På enahanda sätt hafva alla sednare Riksdagar handlat, inom hvilka fråga uppstått om ändring uti de

ordinarie statsinkomsterna; och då vid 1829 och 1834 årens riksdagar inom några Stånd yrkades på Riksdagens rätt att sjelfständigt sådana frågor afgöra, förklarade Konstitutions-Utskotten dessa yrkanden vara grundlagsstridiga. Jag är öfvertygad, att äfven innevarande Riksdag icke skall medgifva en ny och annan grundlagstolkning, hvilken, nu berörande en fråga, för hvilken de som stödja densamma hafva endast ett måttligt intresse, skulle, derest den finge framgång, genom sina konsekvenser inom kort våldsamt omstörta våra så väl sociala som politiska förhållanden.

Jag anhåller vördsamt, att Riksdagen må förkasta de af Utskottet uppställda voteringspropositionerna och förklara frågan om mantalspenningarnes upphörande hafva förfallit, till följd af Första Kammarens afslag.“

Häruti instämde Herr Friherre *F. A. Funck*.

N:o 58.

Änk. till Riksd. Kansli den 15 April 1872, kl. 1 e. m.

Memorial, rörande Kamrarnes skiljaktiga beslut i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar, som utan bidrag af allmänna medel utföras.

(R. A.)

Uti utlåtandet N:o 22 hade Stats-Utskottet tillstyrkt, att Riksdagen måtte bifalla Kongl. Maj:ts uti ofvanberörda nådiga Proposition (N:o 3) gjorda framställningar, innefattande förslag,

under mom. a.) att Riksdagen måtte bevilja vissa uppgifna jernvägsbolag rättighet att *dels* erhålla upplåtelse af den för ifrågavarande jernvägsanläggningar erforderliga, kronan tillhöriga jord, utan annan kostnad, än att,